

Geschiedenis taak

de stad

Kampen

Eeuwenoude handelsstad

Jet van Geene

12-03-2021

V4A

Voorkennis facts:

Later werd
Kampen een
hanzestad →
hanze-
verbond

De inwoners
van Kampen
worden ook
wel steuren/
kampersteuren
genoemd.

Kampen was een tussenstop voor
veel Kogges (boten), maar tol
betalen,
Schatkist vullen!!
Fun fact:
Kampen wil nog meer money's dus
1448 brug bouwen en hoppa nog
meer tol dus nog meer money's

Kampen was een
mini vissers
stadje langs een
klein beekje (later
werd dit de IJssel

Context en opkomst

Opkomst

Kampen begon als een klein vissersdorpje waar niks tot weinig te beleven was, maar de stormvloed van **1170** maakte daar een einde aan. Door deze stormvloed werd het moeras- en veengebied naast Kampen overspoelt en een tweede stormvloed zorgde ervoor dat het moeras- en veengebied een rivier werden, de IJssel.

Door de overstromingen lag Kampen in een keer aan zee, de zuiderzee. Dit maakt de stad erg aantrekkelijk voor handel, aangezien het makkelijk bereikbaar is per boot

Fun fact 1: De boten die in de middeleeuwen voor handel gebruikt werden heette Kogge

Zoals je op het plaatje hier links kunt zien, liep de rivier de IJssel erg landinwaarts. Het was dus een goede rivier voor handel, aangezien je erg ver het land in kon varen, ook gebruikte veel schippers de rivier als route naar het Ruhrgebied in Duitsland.

Echter was er één probleem de rivier werd voorbij Kampen te ondiep voor de grote Kogges, dit probleem was snel verholpen, want

[Hanzesteden langs de IJssel – NUT Zelhem](#)

schippers gingen Kampen gebruiken als tussenstop. We vermoeden dat dit alles pas tot stand kwam een tijd na **1227**, want de eerste definitieve bronnen die bewijzen dat Kampen bestaan heeft komen uit 1227. (De bron uit 1227 is een oorkonde van de Utrechtse Bisschop die Kampen visserijrechten geeft.)

Fun fact 2: In **1236** heeft kampen stadsrechten gekregen, alhoewel het ook mogelijk is dat Kampen gewoonrecht had. Dat houdt in dat ze zichzelf eigenlijk stadsrechten gegeven hebben. De steden deventer en Hasselt hebben dit ook gedaan. Wel is het zeker dat Kampen stadsrechten had want in **1309** gaf de bisschop van Utrecht toestemming voor een schout, binnenkomst van schepen en het uitbreiden van de stad.

Als je denkt dat Kampen nu met zijn gunstige positie aan rivier en zee meteen groot werd heb je het mis. De positie aan zee is gunstig voor handel, maar levert ook veel overlast op. Het stadje werd namelijk in **1249** st. jansdag (27 december), getroffen door een grote stormvloed. Kampen heeft door deze stormvloed ongeveer een heel seizoen onder water gelegen. Wel zorgde deze stormvloed voor een nog gunstigere plek voor Kampen aan zee, de zuiderzee is vermoedelijk ook pas ontstaan na de grote stormvloed uit 1249, want de naam zuiderzee is pas in **1272** voor het eerst in een bron vermeld. Begin de 14de eeuw begon Kampen pas een grote stad te worden en begon de handel in Kampen te groeien, maar pas in **1441** werd de stad lid van het hanzeverbond en dus een hanzestad. De stad was toen al een van de rijkste en welvarende steden van Nederland.

De schatkist van Kampen werd gevuld aan de hand van tol, een groot deel van dit geld ging naar het bouwen van de stad.

In 1335 begon de grote opbouw van de stad, in het jaar **1335** is namelijk een contract ondertekend dat gaat over een grote inkoop van stenen. Met deze stenen zijn waarschijnlijk de stadsmuur en huizen gebouwd.

De stad Kampen had een verbod op het drijven van nijverheid of ambacht uitoefenen buiten de stadsmuren, hierdoor waren ze midden 15de eeuw genoodzaakt uit te breiden. Ondanks de grote welvaart in de stad is Kampen nooit heel groot geworden qua oppervlak, maar in **1462** begon het graven van een gracht om het zuidelijke stadsdeel. Eerder hadden de kampersteuren een brug gebouwd over de IJssel in **1448**, deze brug leverde nog veel problemen op aangezien ze geen toestemming hadden voor het bouwen van de brug en Kampen tol vroeg voor passerende schepen, hanzesteden zoals Zwolle en Deventer diende een klacht in bij bisschop van Utrecht, de bisschop heeft niet ingegrepen, want de bijdrage van Kampen waren erg belangrijk en op het moment van ingrijpen zou hij een oorlog starten met Kampen. Ingrijpen was ook niet noodzakelijk achteraf, want de brug hield maar 3 jaar stand in **1451** werd die meegenomen met de bevroren rivier.

In **1421** was er weer een stormvloed, Kampen bleef ongedeed, maar de gevolgen van de vloed hebben Kampen wel degelijk getroffen. De stormvloed zorgde er namelijk voor dat de afvoer van water naar de IJssel vanuit de Rijn minder werd, door de jaren heen verergerde dit en langzaam begon de IJssel te verzanden. Begin 16de eeuw (**1510**) was de IJssel al bijna niet meer bevaarbaar. De populariteit van Kampen als handelsstad nam hierdoor flink af. De verzanding van de IJssel kwam tegelijk met verandering in de economie. Kampen had in die tijd veel aan zijn hoofd zoals oorlogen met de Utrechtse bisschop en hertog van gelderen, hierdoor ging Kampen niet mee in de veranderingen en het verval van Kampen begon.

Kampen ging van een grote welvarende stad naar een gemiddelde stad. Eind 16de eeuw (1590) was het echt gedaan met Kampen als handelsstad, maar toen werd de lakenhandel populair in Kampen, hiermee verdiende de stad genoeg om mee rond te komen.

Fun fact 3: door de reformatie waren er veel leegstaande kloosters, kampersteuren gingen deze kloosters gebruik als productiehallen voor de lakenhandel

De lakenhandel hield stand tot de 17de eeuw, maar toen kwam het rampjaar **1672**. De fransen vielen Kampen binnen en zij melken de stad financieel helemaal uit. Kampen heeft zijn dieptepunt bereikt. Toen de fransen in de stad weer verlieten namen ze gijzelaars mee en verwoestend ze delen van de

stad. Pas in **1820** kwam Kampen er weer een beetje bovenop, dankzij de tabaksindustrie.

Bonus fun fact:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Blacu_1652_-_Arnhem.jpg

Arnhem

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Kampen_\(stad\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kampen_(stad))

Kampen

Je ziet een duidelijk verschil tussen de opbouw van de steden. Beide zijn hanzesteden, maar zien er toch heel anders uit. Dat komt omdat in Kampen de haven centraal lag. Kampen zelf handelde eigenlijk niet en had dus ook geen duidelijk centrum met een stapelmarkt, bij de meeste andere hanzesteden was dit wel gebruikelijk, daarom is de opbouw zo verschillend.

Bronvermelding:

https://www.youtube.com/watch?v=QV_A5B64Pc8&t=1391s

<https://www.canonvannederland.nl/>

https://www.kamperalmanak.nl/downloads/almanak1984/kamper_almanak_1984_04_topografisch_kampen.pdf

https://www.youtube.com/watch?v=rpcAo8Nkr_A

Geschiedeniswerkplaats boek

Sociaal/cultureel

2 kenmerken (zijn er iets meer geworden):

Kampen telt maar liefst 500 monumenten, dat komt omdat tijdens de tweede wereldoorlog Kampen ongedeerd is gebleven. Een paar van deze monumenten zijn erg bijzonder:

(Continuïteit): De koornmarktspoort is de oudste stadspoort van Kampen. De ligging van de poort is aan de IJssel, aangezien vroeger vooral mensen van buiten Kampen via de IJssel de stad bezochten. De poort is bijna nog precies zoals die was in de middeleeuwen, als je door de poort heen loopt zie je vrijwel meteen een kerk, de bovenkerk van Kampen.

De bovenkerk van kampen is gebouwd in het begin van de 12de eeuw en hiermee de oudste kerk van de stad. In de kerk zijn ook bekende Nederlanders begraven zoals, Hendrick Avercamp een bekende schilder uit Kampen

Fun fact 4: De bovenkerk is door de eeuwen heen vaak gerenoveerd, hierdoor zijn er zowel aspecten uit de gotische bouwstijl te zien, als de bouwstijl van de renaissance (griekse en romeinse bouwstijl). Ook zijn er sporen van de reformatie te zien, want ook in deze kerk heeft een beeldenstorm plaatsgevonden. In de kerk zie je dus goed de veranderingen van religie en denkwijze van de bevolking van Kampen.

Hendrick Avercamp was niet de enige schilder in Kampen, (Kampen kreeg eind 15de eeuw zijn eigen schildersschool.), echter trok Kampen na de 15de eeuw steeds meer kunstenaars aan, waaronder ook een vrouw. Dit was in die tijd nog heel speciaal, want er waren amper vrouwelijke kunstenaressen in ons land. Deze kunstenaar heette Mechtelt van Lichtenberg toe boecop. Vrouwen mochten geen lid worden van een gilde, maar Mechtelt had geluk aangezien ze met een rijke man getrouwd was, hierdoor kon ze zelf haar schilderspullen kopen en had ze genoeg vrije tijd om te schilderen, dit is haar bekendste schilderij:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Mechtelt_toe_Boecop

(soort van continuïteit: Dit is een kogge, de Kamper kogge. Het is een nagebouwde traditionele kogge en ligt in de haven van Kampen. Je kan zelfs een tochtje maken op de kogge. De kamper kogge is een grote trots van Kampen

<https://stad.kampen.nl/nl/beleef/highlights/15816-de-kamper-kogge.html>

Dit is zo'n originele kogge. De boten waren geïnspireerd op vikingschepen en hadden veel opslagruimte, daarom was het een handige boot voor handelen. Aangezien alle opslagruimte werd gebruikt voor handelsgoederen moesten de bemanningsleden op het dek slapen, eten en natuurlijk ook werken

http://www.zuiderzeehoorn.nl/nv-27093-7-3486913/nieuws/scheepstypen_in_de_middeleeuwen.html

Toerisme vroeger en nu:

In de middeleeuwen was reizen alleen voor de rijke en aangezien Kampen een vrij kleine stad was die vooral bekend stond om de handel gingen in de middeleeuwen mensen niet op reis naar Kampen. Wel kwamen er buitenlander in Kampen terecht door dus die handel, sommige schippers legte in de winter hun schepen in de haven van Kampen en verbleven zelf ook in Kampen.

De eeuwen daarna wordt kampen ook geen trekpleister voor toerisme, nu in het heden is Kampen geen hele erge toeristische stad, maar door de rijke historie en mooie ligging aan de IJssel zijn er vooral in het zomerseizoen toch behoorlijk wat toeristen te vinden.

Religie vroeger:

De oudste kerk van Kampen (bovenkerk) is gebouwd als rooms-katholieke kerk, maar is dat niet gebleven. De andere kerken in Kampen: Buitenkerk en de broederkerk zijn ook beide gebouwd als rooms-katholieke kerken, maar in de reformatie allemaal protestants geworden.

Heel kampen werd dus tijdens de reformatie protestants dit ging alleen niet zonder problemen. De Utrechtse bisschop wou dat alle gewesten katholiek bleven, echter begonnen de inwoners van Kampen zich rond 1535 te bedenken en zich langzamerhand tegen het katholieke geloof te keren. Net zoals in alle andere Nederlandse steden werden aanhangers van het calvinisme opgepakt en beschuldigd van ketterij.

Toen in 1566 **Margaretha van Parma** het smeekschrift ondertekende mochten er legale hagenpreken gehouden worden.

Fun fact 5: Toen hagenpreken legaal werden gaf de rector van de latijnse school, Caspar Holstech een hagenpreek in het heilige geestgasthuis, maar de onderpastoor beschuldigde hem hierna van ketterij en zo raakte Caspar zijn baan als prediker en rector kwijt

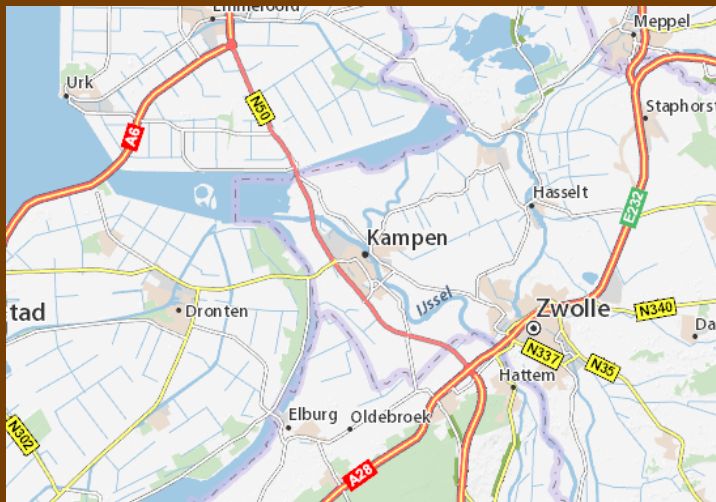
Fun fact 6: Het Heilige geestgasthuis heeft het laatst gebouwde kenmerkende symbool van Kampen als belangrijke welvarende stad, namelijk de het cabaljon in het torentje van het gasthuis. Dit cabaljon besteld Kampen bij de gebroeders Hermony en was de laatste troef van Kampen.

Vanaf 1566 schommelde Kampen heen en weer van Katholiek naar protestants, maar een beeldenstorm in de bovenkerk in 1580 maakte hier een einde aan en Kampen bleef vanaf toen protestants, echter hielden veel kooplieden en bestuurs

mannen die katholiek waren gewoon hun positie in Kampen. Streng protestants was het dus niet.

Toen de Fransen in 1672 Kampen binnen vielen bemachtigde zij de broederkerk en bovenkerk, zij maakte deze kerken weer Rooms-katholiek, zo werd de bevolking van Kampen ook weer verplicht katholiek te worden, maar na het vertrek van de Fransen bekeerde deze kerken zich weer tot de protestanten.

Vergelijken vroeger en nu (illustraties):

https://www.vismichelin.nl/web/Kaarten-Plattegronden/Kaart_Plattegrond-Kampen-846-Overijssel-Nederland

Heden

Kampen ligt nog wel direct aan de IJssel, maar niet meer aan de zuiderzee, de zuiderzee bestaat sowieso niet meer, dat komt natuurlijk door het ingepolderde Flevoland. Dit is een zeer grote verandering van vroeger en nu.

Vroeger

Kampen lag direct aan de zuiderzee, hieraan heeft Kampen ook zijn welvaart in de 13de en 14de eeuw te danken.

Dit is dus veranderd en de zuiderzee is nu het ijsselmeer en flevoland.

<https://nl.pinterest.com/pin/422634746279428548/>

Heden

Het raadhuis van Kampen, dat voorkort nog steeds als raadhuis gebruikt werd maar nu als museum zag er in de middeleeuwen een stuk anders uit. aangezien een brand in 1543 bijna het hele complex verwoestten alleen de buitenmuren bleven staan. Het raadhuis werd opnieuw gebouwd en je kan heel gaat de verschillende bouwstijlen uit de

verschillende tijden terugzien bij het raadhuis. Bij de verbouwing werden er namelijk veel aspecten uit de renaissance bouwstijl gebruikt bij de originele bouw werd de klassieke middeleeuwse gotische bouwstijl gebruikt.

[https://www.tripadvisor.nl/ShowUserReviews-g188607-d2334280-r294336628-Stedelijk Museum-Kampen Overijssel Province.html](https://www.tripadvisor.nl/ShowUserReviews-g188607-d2334280-r294336628-Stedelijk_Museum-Kampen_Overijssel_Province.html)

Verleden

Voor de brand zag het raadhuis er zo uit. Helaas zijn er geen hele duidelijke plaatjes. In het raadhuis kwamen de bestuurs mannen bij elkaar en maakte beslissingen, ook werden hier gezantschappen ontvangen en het raadhuis moest dus representatief zijn, daarom waren er een aantal regels; Rondom het raadhuis moest het rustig zijn en de buil mocht er alleen maar komen om een oordeel te vestigen.

<https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/overijssel/kamper-raadhuis>

(Verandering): Nog een 'leuke' verandering in het stadje kampen heeft te maken met het pleintje de plantage. Op de plek waar nu dit gezellige pleintje is stonden eerst huizen, maar tijdens het bewind van Lodewijk XIV zijn de Fransen kampen binnengevallen en bij het verlaten van Kampen bliezen ze verschillende

verdedigingswerken op, waardoor de huizen op de plantage zo erg beschadigd werden dat de stad ze besloot te slopen en zo is het pleintje de plantage ontstaan.

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Plantage_\(Kampen\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Plantage_(Kampen))

Fun fact 7: Kampen krijgt in 1476 en 1479 om een onbekende reden 2 leeuwen cadeau van Portugal. Deze leeuwen werden opgesloten in een grote ronde toren waar nu het oude postkantoor in zit en hiermee is Kampen de oudste dierentuin van Nederland!
(Deze leeuwen kregen ook welpen en deze welpen schonk Kampen aan de hoofdstad van de Hanze, Lübeck.)

(Continuïteit): Het laatste cultuur weetje over Kampen gaat over de sigarenindustrie. De sigarenindustrie heeft Kampen in 1820 er weer bovenop geholpen. Eerst kwamen er kleine sigarenindustriën en veel werknemers werkten gewoon vanuit huis, dit was niet goed voor de woonomstandigheden aangezien de al erg kleine woningen nu ook nog als werkplek gebruikt moesten worden, maar eind 19de begin 20de eeuw kwamen de woningwet en de tabakswet. Hierdoor mocht er thuis niet meer gewerkt worden en moesten er dus fabrieken komen. Deze fabrieken stonden soms midden in de stad en het leuke is nou dat veel van deze fabrieksgebouwen nog steeds bestaan, maar gewoon als woning gebruikt worden.

<https://renehoellaak.com/2013/02/03/de-sigaren-van-kampen>

monumentale gebouwen in Kampen te vinden, bijna in iedere straat van Kampen is wel een monument. Kampen heeft dus een hele rijke cultuur.

Koppeling persoon vorige toets:

Kampen was dus rond de tijd dat Margaretha van Parma landvoogdes van de Nederlanden was nog steeds een vrij grote en welvarende stad. In deze tijd was de burgemeester van Kampen Arent toe boecop (de schoonbroer van Mechtelt toe boecop, de vrouwelijke schilder). Arent toe boecop is meerdere keren via Utrecht naar Brussel gegaan om te vergaderen met Margaretha van Parma over bijvoorbeeld de toekomst van de Nederlandse steden, waaronder natuurlijk ook Kampen.

Margaretha van Parma is maar 8 jaar landvoogdes geweest en haar algemene bestuur dus bijvoorbeeld ondertekening van het smeekschrift hadden ook gevolgen in Kampen, maar voordereest waren er geen directe verbindingen tussen Kampen en Margaretha van Parma.

Bronvermelding:

<https://stad.kampen.nl/nl/de-stad/historie/9445-de-hanze.html>

https://www.youtube.com/watch?v=QV_A5B64Pc8&t=1391s

<https://www.youtube.com/watch?v=zupUXa83Sgw>

<https://olifant.com/nl/info/kampen-sigarestad>

<https://www.youtube.com/watch?v=y8QInollNTc>

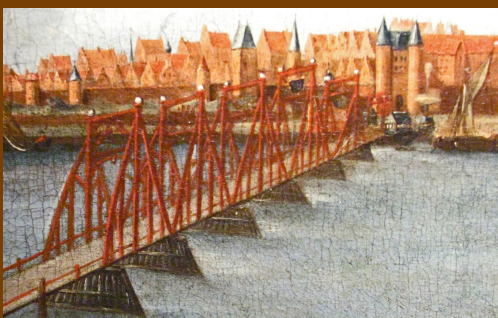
<https://www.stadsarchiefkampen.nl/meer-weten-over/religie>

Economie

3 Kenmerken:

- Tol

Tol was de grote inkomstenbron van Kampen, boten passeerde Kampen vaak en gebruikte het als overstap. Ze zette goederen over van de grote kogges naar kleinere schepen die vervolgens verder voeren naar bijvoorbeeld het Ruhrgebied. Deze tussenstop maken kost geld, daarnaast verdiende Kampen hierdoor niet alleen maar tol, maar sommige schippers en bemanningsleden gingen naar een gasthuis om daar een nachtje te verblijven of ze gingen naar een café om wat de drinken en te eten, zo draaide de stad nog wat extra omzet.

In 1448 bouwde Kamen ook een brug over de IJssel, als boten deze brug wilden passeren moesten ze ook tol betalen. De brug hield maar 3 jaar stand, maar in die 3 jaar heeft de brug de schatkist van Kampen toch goed weten te vullen.

<https://www.canonvanmederland.nl/nl/overijssel/salland/kampen/ijsselbrug>

Het dieptepunt van Kampen

Na de verzanding van de IJssel en de afname van interesse van buitenlandse steden in handel drijven met Kampen, kreeg de economie van Kampen een harde klap. Het ging steeds slechter met Kampen. De opkomst van de lakenhandel redde het stadje enigszins, maar in 1672 vielen de Fransen Kampen binnen en zij buiten de stad

compleet uit. De schatkist en rijkdommen van Kampen werden in beslag genomen. De lakenindustrie in Kampen kwam stil te liggen en zo werden veel kampenaren werkloos. De schatkist van kampen was leeg en het zag ernaar uit dat dit niet snel ging veranderen, zelfs toen de Fransen vertrokken uit de stad duurde het nog een lange tijd voordat de economie van Kampen weer begon te draaien. De Fransen hadden de stad verwoest en geplunderd achtergelaten, ook hadden ze gijzelaars meegenomen. Kampen moest hoge bedragen betalen aan de Fransen om de gijzelaars vrij te kopen.

Fun fact 8: Na het vertrek van de Fransen uit de Nederlanden waren veel steden boos op de steden langs de IJssel, aangezien zij zich niet hadden verzet tegen de Fransen en ook zich hadden overgegeven aan het rooms-katholieke geloof. Ze noemde de steden laf.

Laken- en sigarenhandel

Na de grote bloeiperiode als hanzestad, wordt in de 16de eeuw de lakenhandel groot in Kampen, over deze periode van Kampen is weinig bewaard gebleven. De lakenhandel is vanuit Duitsland in Kampen gekomen.

Door onderstaande bron weten we wel zeker dat Kampen groot en belangrijk was in de lakenhandel. De proefmeester van de Gilde van de Lakennijverheid keurde alle verschillende lakenindustriën, om te controleren of de kwaliteit wel goed was. Je kreeg een lakenzegel met het wapen van je stad erop als je lakenindustrie goedgekeurd was. Onderstaande afbeelding is het lakenzegel van Kampen.

<https://museumrotterdam.nl/collectie/item/8866>

De sigarenhandel kwam begin 19de eeuw naar Kampen door een Duitse tabaksfabrikant uit Bremen, Johan Lehmkuhl. Al snel werd de tabaksindustrie de grootste industrie van Kampen. Veel werkloze kampenaren gingen werken in deze industrie, de werkloosheid werd een stuk minder, echter had dit ook z'n keerzijde omdat de werkomstandigheden erg slecht waren. Veel werknemers werkten thuis en de al kleine woningen moesten nu ook nog als werkplaats gebruikt worden. Eind

1de eeuw, begin 2de eeuw werd hier een einde aangemaakt door de woningwet en tabakswet.

Nu moesten al die thuiswerkende werknemers gaan werken in fabrieken, er kwamen grote fabriekshallen in Kampen, velen daarvan werden midden in de stad gebouwd zoals ook de olifant. De tabaksindustrie hield Kampen financieel draaiende, maar voor de individuen in deze industrie was het niet ideaal. Door de vele werkloze in de stad was er ook een laag gemiddeld loon, op een gegeven moment was de loon 10 euro per week, dit was 4,50 euro per 1000 sigaren. De tabaksindustrie hield lang stand in Kampen, in de eerste wereldoorlog kreeg de industrie wel een klap want de voorraden tabak raakte op, hiermee nam de productie van sigaren in Kampen sterk af, maar hij is nooit helemaal verdwenen, want tot de dag van vandaag zit er nog steeds een sigarenfabriek in Kampen.

Hoogtepunt en hoe + analyse + bron

Het hoogtepunt van Kampen was de 15de eeuw. Begin 14de eeuw werd Kampen ontdekt door buitenlandse handelaren en het werd een populaire tussenstop (dit kwam door de ligging aan de IJssel en zuiderzee, over de opkomst van Kampen vind je meer op blz. 2 en 3.), dus vooral de haven van Kampen was erg populair. Al snel groeide de stad uit tot een bekende handelsstad.

Midden 14de eeuw begon Kampen aandacht te besteden aan het opbouwen van de stad, zo werden de stadsmuur en nieuwe huizen gebouwd van steen en de huizen hadden ook dakpannen. Het bestuur van Kampen stak erg veel geld in het bouwen van de stad, ze vonden dat het uiterlijk van een stad representatief was. Kampen wilde rijkdom en welvaart uitstralen en daarom ging een groot gedeelte van de schatkist naar de bouw van de stad.

Begin 15de eeuw was kampen uitgegroeid tot een belangrijke en welvarende stad. Kampen was geen grote handelsstad en had ook geen stapelmarkt hierdoor werden ze pas relatief laat lid van hanze, in 1441. In 1441 was Kampen een van de rijkste steden van Nederland en ook een erg bekende stad in het buitenland, In fun fact 7 heb je gelezen dat Kampen 2 leeuwen als cadeau kreeg van Lissabon, dit laat de bekendheid en belangrijkheid van de stad zien. Kampen is van een klein vissersdorpje snel uitgegroeid tot een rijke en welvarende stad, maar met de snelheid dat ze groot zijn geworden zijn ze ook weer klein geworden. De verzanding van de IJssel die in 1421 al begon, liet zijn gevolgen eind 15de eeuw begin 16de eeuw zien. Kampen werd slechter bereikbaar en hierdoor ook minder populair.

Bronnen: [Kampen sigarenstad](#) + [de ijssel](#) + [youtube, de glorie van kampen](#) + [lakennijverheid in den nederlanden](#) + [gouden middeleeuwen in kampen](#) + [sociaal economische ontwikkelingen](#) + (mijn ouders wat gevraagd over algemene economische omstandigheden in de middeleeuwen en over de hanze)

Plaatjes die het hoogtepunt van Kampen laten zien:

Het heilige geestgasthuis kampen (fun fact 6)

In dit torentje hangt een cabaljon van de gebroeders Hermony, bekende klokkenmakers uit de 16de eeuw. De gebroeders Hermony waren de eerste klokkenmakers die klokken op klank kon maken, waardoor je een zuiver klokkenspel kon maken. Alle belangrijke en welvarende steden schaften een cabaljon bij hun aan. Kampen die niet aan zijn ondergang wilde geloven bestelde er ook een. De kosten van dit cabaljon zijn betaald door hoger accijns en belastingen en werd maar net met moeite afbetaald. Dit benadrukt ook nog eens het feit dat het Kampse bestuur erg veel gaf om het uiterlijk van de stad.

<https://www.stadsarchiefkampen.nl/meer-weten-over/pronkstukken/item/de-nieuwe-toren-van-kampen>

Fun fact 9: De nieuwe toren zoals het torentje van het gasthuis genoemd wordt, werd in de tweede wereldoorlog als uitkijkpost gebruikt.

Het gotische huis

Dit huis is gebouwd rond 1500, de welvaart was toen al aan het wegebben, maar de kosten van dit prachtige huis konden ze nog wel opbrengen. Dit huis was een koopmans- of patriciërs woning en je ziet aan de gedetailleerde gevels en luiken dat er geld in dit huis gestoken is. Het is nog steeds te zien in Kampen, tot voor kort zat het stedelijke museum erin, maar dit is verplaatst naar het raadhuis van Kampen.

<https://stad.kampen.nl/beleef/bijzondere-gebouwen/0481-het-gotisch-huis.html?&gid=1&pid=1>

Ook aan het raadhuis, de kerken en de koornmanspoort is de welvarende tijd van Kampen te herkennen.

Kenmerkende aspect + begrippen verbinden met Kampen (relatie leerstof)

Kenmerkend aspect 1: de opkomst van handel en ambacht die de basis legde voor het herleven van een agrarisch-urbane samenleving

De opkomst van de handel zijn in Kampen tijdens de middeleeuwen niet direct te zien, maar de gevolgen hiervan zijn wel terug te vinden in Kampen. Door de opkomst van de ambacht kwamen er meer producten om mee te handelen, deze

vergroting van handelswaren zorgde ervoor dat de handel ook groeide en dat dus Kampen ontdekt werd en gebruikt als tussenstop, zonder de opkomst van de ambacht zou de handel dus niet gegroeid zijn en zou Kampen mogelijk nooit ontdekt worden en zou de economie van Kampen dus ook nooit groot geworden zijn.

De agrarisch-urbane samenleving kwam wel direct terug in Kampen. De visserij die eerst het middelpunt van Kampen was, is misschien wel naar de achtergrond gegaan, maar is nooit verloren gegaan, daarnaast lagen buiten kampen in de middeleeuwen nog veel akkers van boeren die eten produceerde voor ambachtslieden, kooplieden en werknemers uit de haven van Kampen. In Kampen keerde de agrarische-urbane samenleving dus ook terug.

Kenmerkend aspect 2: De opkomst van de stedelijke burgerij en de toenemende zelfstandigheid van steden

Dit kenmerkend aspect vind je in Kampen vooral terug in de tijd van de laken- en tabaksindustrie. Beide industrieën hebben de economie van Kampen boven water weten te houden. en zo zie je dus goed die toenemende zelfstandigheid van steden terugkomen in Kampen. De lakenhandel en tabaksindustrie zijn dus stedelijke burgerijen en die komen dus ook terug in Kampen.

Begrippen: hanze, burgemeester, raadhuis, schepen en stadsrecht

- **Hanze:** dat hanze en Kampen veel met elkaar te maken hebben zal je vast niet verrassen aangezien Kampen deel van de hanze was. Kampen sloot zich aan bij het hanzeverbond en werd dus een hanzestad.
- **Burgemeester:** Ook Kampen kreeg zoals veel steden in de 13de eeuw een burgemeester. De bekendste burgemeester uit de middeleeuwen van Kampen is Arent thoe Boecop, over hem vindt je meer onder het kopje 'koppeling persoon vorige toets'. De burgemeester had veel te zeggen over de economie van een stad
- **Raadhuis:** Zoals al bekend was gaf Kampen erg veel om het uiterlijk van de stad en het raadhuis was in de middeleeuwen een van de belangrijkste gebouwen in de stad, aangezien je hier buitenlandse gezantschappen ontving. Het raadhuis stond dus representatief voor je stad. Kampen had zelfs de regel dat het rustig moest zijn rondom het raadhuis. Allemaal om een goede indruk achter te laten aan buitenstaanders van de stad.
- **Schepen:** Schepen hebben ervoor gezorgd dat Kampen groot werd, want doordat de kogges te groot en te diep waren konden zij niet over de IJssel varen en moest Kampen dus worden gebruikt als tussenstop om de producten van de grote kogges over te zetten naar kleinere schepen.
- **Stadsrecht:** Kampen heeft in 1236 stadsrechten gekregen van de bisschop van Utrecht of Kampen heeft gebruik gemaakt van gewoonterecht, meer hierover

kun je lezen in fun fact 2. Pas op het moment dat een stad stadsrechten had mocht de stad tol gaan eisen, dus daarom waarom stadsrechten belangrijk voor de economie van Kampen

Koppeling persoon vorige toets (zelfde als de 1ste):

Kampen was dus rond de tijd dat Margaretha van Parma landvoogdes van de Nederlanden was nog steeds een vrij grote en welvarende stad. In deze tijd was de burgemeester van Kampen Arent toe boecop (de schoonbroer van Mechtelt toe boecop, de vrouwelijke schilder). Arent toe boecop is meerdere keren via Utrecht naar Brussel gegaan om te vergaderen met Margaretha van Parma over bijvoorbeeld de toekomst van de Nederlandse steden, waaronder natuurlijk ook kampen. Margaretha van Parma is maar 8 jaar landvoogdes geweest en haar algemene bestuur dus bijvoorbeeld ondertekening van het smeekschift hadden ook gevolgen in Kampen, maar voordereest waren er geen directe verbindingen tussen Kampen en Margaretha van Parma.

Bronvermelding:

https://www.youtube.com/watch?v=QV_A5B64Pc8&t=1391s

<https://www.canonvannederland.nl/>

<https://wilmatakesabreak.nl/geschiedenis/hanzestad-kampen-de-vijfde-parel/>

<https://stad.kampen.nl/nl/de-stad/historie/9445-de-hanze.html>

https://www.youtube.com/watch?v=pk5l7_ZMq_4

<https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?identificatie=MMKB18A:024522000:00007&query=hovenkerk+kampen&coll=boeken&rowid=3>

Politiek

Met de opkomst van de steden veranderde er veel en kregen steden meer vrijheid en meer rechten van de heer voorbeelden hiervan zijn:

- Steden kregen een eigen bestuur
- eigen rechtspraak
- eigen verdediging

2 kenmerken van de middeleeuwse politiek:

- schout en schepenen

De schout was een soort burgemeester van een stad en de schepenen wethouders. Zij maakte besluiten, inde de belasting, stelde wetten met bijbehorende straffen op en regelde de infrastructuur en de bouw van

publieke gebouwen in de stad. Doordat de heer meer rechten had gegeven aan de stad werden ze ook steeds onafhankelijker en in de loop der tijd kregen de schout en schepenen dus ook steeds meer macht over hun stad, echter zorgde de schout ervoor dat de heer en koning nog wel betrokken bleven bij de stad.

- opkomst gilde

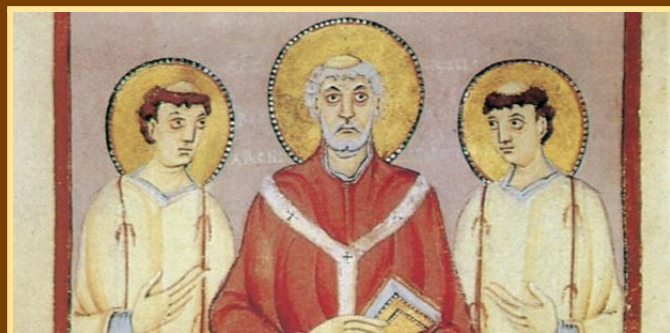
Ambachtlieden richtte gildes op, aangezien er nu grote groepen ambachtlieden ontstonden kregen zij ook meer macht. De stad was namelijk afhankelijk van de producten die de gildens maakte en zo kregen ook gildens steeds meer inspraak op het bestuur van de stad.

- steden nieuwe machtsfactor

Het feodale stelsel uit tijdvak 3 was nog steeds aanwezig buiten de steden, maar aangezien steden steeds machtiger werden gingen zij zich soms ook bemoeien met de leenmannen en koning. Als er bijvoorbeeld een conflict ontstond tussen de koning en een leenman kon een stad kiezen of ze zich aansloten bij de leenman met hun soldaten of bij de koning. Steden keken natuurlijk naar het kwesie waarom de leenman en koning een conflict hadden en sloten zich aan bij degene waarmee ze het eens waren, zo gebruikte ze dus hun recht van eigen verdediging als een machtsfactor.

- Bisschop van utrecht

De bisschop van utrecht was de heer van Kampen, Kampen viel namelijk in het bisdom van de bisschop. Soms bemoeide de bisschop van Utrecht zich met stedelijke besluiten, maar vooral toen Kampen in zijn bloeitijd zat kon de bisschop Kampen niet veel maken, aangezien de belasting van Kampen aan de bisschop zo'n belangrijke inkomstenbron voor hem waren dat hij die eigenlijk niet kon missen. Dit zie je ook terug met het conflict over de brug die in 1448 gebouwd wordt door Kampen. Ze hadden hier helemaal geen toestemming voor en andere steden gingen klagen bij de bisschop want zij moesten tol betalen als ze de brug wouden passeren. De bisschop heeft echter nooit ingegrepen.

Eerste bisschop van Utrecht, Willibrord

<https://geschiedenis.nl/nieuws/geschiedenis-van-het-aartsbisdom-utrecht>

Relatie leerstof:

In bovenstaande kenmerken komen al veel begrippen terug die ook in de leerstof vermeld worden en het kenmerkende aspect van 4.2 sluit zich ook mooi aan bij het kopje politiek het kenmerkende aspect luidt:

De opkomst van de stedelijke burgerij en de toenemende zelfstandigheid van de steden.

Voor het laatste deel heeft van het k.a. heeft veel te maken met de politiek, want door de opkomst van steden kregen steden meer rechten en macht en werden ze dus zelfstandiger door deze zelfstandigheid kwam er ook meer politiek in de steden zo zie je dat er dus al burgemeesters (schouten) en wethouders (schepenen) kwamen, bovendien kwam er nog een raad daaronder de vroedschap (wederom ook een begrip uit de leerstof). Deze raad is een beetje de eerste kamer van een stad. Ze mochten over sommige wetsvoorstellen en belangrijke besluiten voor de stad meebeslissen. Door dit alles werd de stad dus zelfstandiger.

Bronvermelding:

Voor het kopje politiek heb ik vooral gebruik gemaakt van deze bronnen:

[ijort geschiedenis stedelijke burgerij](#)

[delpher kort overzicht der geschiedenis van Kampen](#)

[pdf kampen in de middeleeuwen](#)

[historiek.net schepenen en schouten](#)

Koppeling persoon vorige toets (zelfde als vorige 2)

Kampen was dus rond de tijd dat Margaretha van Parma landvoogdes van de Nederlanden was nog steeds een vrij grote en welvarende stad. In deze tijd was de burgemeester van Kampen Arent toe boecop (de schoonbroer van Mechtelt toe boecop, de vrouwelijke schilder). Arent toe boecop is meerdere keren via Utrecht naar Brussel gegaan om te vergaderen met Margaretha van Parma over bijvoorbeeld de toekomst van de Nederlandse steden, waaronder natuurlijk ook kampen.

Margaretha van Parma is maar 8 jaar landvoogdes geweest en haar algemene bestuur dus bijvoorbeeld ondertekening van het smeekschrift hadden ook gevolgen in Kampen, maar voordereest waren er geen directe verbindingen tussen Kampen en Margaretha van Parma.

Verval en wederopstand

Door het hele verslag verspreid staat eigenlijk al het hele verval en wederopstand beschreven, maar ik zal nog een korte samenvatting geven

Het verval begon in Kampen door de verzanding van de IJssel, hierdoor was Kampen per boot minder goed bereikbaar en de achterliggende steden ook. Hierdoor nam de populariteit van Kampen erg af, de verzanding van de IJssel kwam gepaard met economische veranderingen en aangezien Kampen in die tijd (eind 15de, begin 16de eeuw) het erg druk had met conflicten met de Utrechtse bisschop en Gelderse hertog ging Kampen net zoals vele andere steden langs de IJssel niet mee met deze veranderingen.

Dit was dus het verval van Kampen, maar het had nog niet zijn dieptepunt bereikt, aangezien de lakenhandel Kampen financieel nog kon onderhouden. Pas in 1672 toen de Fransen Kampen binnen kwamen vallen was het echt gedaan met Kampen als rijke en welvarende stad. Hierover heb ik uitgebreid verteld onder het kopje economie, dieptepunt.

Een kleine oprisping in de economie van handel kwam in 1820 door de tabaksindustrie, maar Kampen is nooit meer die grote belangrijke en welvarende stad geworden.

3 heldere analyses (ik begrijp niet helemaal wat ik hier moet doen)

- Analyse 1, Kampen geen grote, welvarende stad meer.
Hoe kan het dat Kampen van zo'n grote rijke stad naar een klein onbekend stadje ging? Hierover kan ik heel kort zijn er zijn 2 duidelijke oorzaken:
 - Verzanding van de IJssel, Kampen was eind 16de eeuw niet meer direct bereikbaar via boot, aangezien Kampen alleen als tussenstop werd gebruikt en dus geen belangrijke grote stapelmarkt had werd het stadje makkelijk vervangen en vergeten
 - Veranderingen economie, de economie was aan het veranderen. Er kwam steeds meer interesse in wereldwijde handel en voor deze handel was het belangrijk dat er grote centrale plekken kwamen die makkelijk te bereiken was voor buitenlandse schepen en die een grote stapelmarkt hadden, zodat schippers hun producten snel konden verhandelen en weer verder konden varen. Kampen was niet meer makkelijk bereikbaar en had ook geen grote stapelmarkt, dus hierdoor kwijnde de interesse in Kampen van buitenaf nog meer af.

- Analyse 2, De interesse in Kampen nam zo snel af, maar toch ging de stad niet meteen ten onder, hoe kan dat?
De lakenhandel redden de stad van een totale ondergang. Kampen verdiende genoeg om mee rond te komen en ze handelde met andere steden aan de IJssel er ontstonden grote hallen waar lakens gemaakt werden er werden soms zelfs kloosters gebruikt voor de productie, die waren door de reformatie toch leeg komen te staan.
Kampen werd een rustig klein stadje dat het zeker niet verkeerd had, want de rijkdommen uit zijn hanzetijd waren nog goed te zien in de stad.
Toen in 1672 de Fransen onder het bewind van Lodewijk de XVI binnenvielen kreeg de economie van Kampen een enorme klap want de Fransen eiste al het geld dat Kampen had op en bij het verlaten van de stad vernielde ze ook delen en namen ze gijzelaars mee, hierdoor duurde de wederopstand na deze totale neerslag erg lang.
- Analyse 3, De wederopstand liet zich dus lang op zich wachten, maar toen de tabaksindustrie ontdekt werd in Kampen kwam de stad er weer een beetje bovenop, in 1820 kwam de eerste tabaksindustrie in Kampen tot de eerste wereldoorlog was deze industrie een groot succes in Kampen onder het kopje economie en cultuur staat nog wat uitgebreider informatie over de sigarenhandel in Kampen.

Oorzaken:

- verzanding van de IJssel » Klimaat
- veranderen economie » economie
- Kampen ging niet mee in de veranderingen van de economie door conflicten met de bisschop en hertog dit is dus een oorzaak van een oorzaak » politiek
- Kampen heeft geen grote stapelmarkt of een belangrijke industrie » Economie + politiek (het bestuur van Kampen heeft er nooit voor gezorgd dat er een stapelmarkt of grote industrie kwam in Kampen vandaar politiek)
- Achterliggende steden raken ook in verval » economie (Kampen werd vaak gebruikt als middel om de achterliggende steden van Kampen te bereiken, maar op het moment dat je die niet meer wilt bereiken hoeft je dus ook niet meer langs Kampen)

Koppeling persoon vorige toets:

Margaretha van Parma was geen landvoogdes meer tijdens het verval of tijdens de wederopstand van Kampen en heeft er dus ook eigenlijk niks mee te maken.

Bronvermelding

https://www.youtube.com/watch?v=OV_A5B64Pc8&t=1391s

<https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/kampen-in-de-klas/ommelandvaart>

<https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/kampen/de-ijsse>

<https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?identificatie=MMKB06:000002714:00014&query=verzanding+ijsse&coll=boeken&rowid=3>

<https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?coll=boeken&identificatie=MMKB02:000122831>

Bovenstaande bron gevonden via bibliotheek.nl en vervolgens doorverwezen naar delpher, dus sneeuwbal!

Bronnenlijst

Voor dit onderzoek heb ik beperkte bronnen gebruikt om zeker ervan te zijn dat de bronnen die ik gebruikte ook daadwerkelijk correct waren. De bronnen staan op chronologische volgorde:

https://www.youtube.com/watch?v=OV_A5B64Pc8&t=1391s

Dit was een korte documentaire waarin de opkomst, bloei en verval van Kampen erg gedetailleerd werd besproken door verschillende historici. Dit filmpje gebruikte ik als voorkennis voordat ik aan mijn onderzoek begon, echter bleek dit later een van mijn meest gebruikte bronnen te zijn.

[Schoolboek geschiedenis werkplaats](#)

Na het kijken van de documentaire kwam ik erachter dat ik nog niet heel veel algemene kennis had over tijdvak 4 dus heb ik het boek doorgelezen zodat ik snapte hoe alles er aan toe ging in die tijd.

<https://www.canonvannederland.nl/>

Deze site was eigenlijk mijn google voor dit verslag. Er stond heel veel informatie over Kampen op en bij ieder artikel ook een uitgebreide bronnenlijst, veel van deze bronnen waren boeken. Die heb ik opgezocht in de koninklijke bibliotheek en nationale bibliotheek en zo ben ik ook bij mijn volgende bronnen terecht gekomen

<https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?identificatie=MMKB18A:024522000:00007&query=bovenkerk+kampen&coll=boeken&rowid=3>

<https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?identificatie=MMKB21:032067000:00004&query=kampen&coll=boeken&rowid=1>

Beide bronnen vond ik via de bronnenlijst op de site canonvannederland. Op delpher heb ik delen van beide boekjes gelezen en je kunt ook op delpher trefwoorden in boeken zoeken als ik bijvoorbeeld informatie nodig had over de lakenhandel, typte ik laken in en kreeg ik alle stukjes die over de lakenhandel

gingen te zien uit het boek. Super handig dus en van mijn vorige taak weet ik dat delpher ook een betrouwbare site is, dus erg handige bronnen!

<https://www.stadsarchiefkampen.nl/meer-weten-over/pronkstukken/item/de-nieuwe-toren-van-kampen>

Ook heb ik in het stadsarchief van Kampen gezocht naar verschillende gebouwen en mensen, op deze site stonden ook veel weetjes. Die weetjes zijn meestal niet zo belangrijk maar toch leuk om te weten.

https://www.kamperalmanak.nl/downloads/almanak1972/kamper_almanak_1972_08_sociaal_economische_ontwikkeling.pdf

Deze bron heeft me heel erg geholpen bij het kopje economie. De bron is een klein boekje waar de economie van de hanzesteden aan de IJssel worden besproken het fijne hieraan was, is dat je makkelijk kon vergelijken wat onderscheid Kampen nou van de andere hanzesteden zo kreeg je de **uniciteiten en overeenkomsten** goed te zien.

https://www.youtube.com/watch?v=pk5I7_ZMq_4

Ik liep op een gegeven moment een beetje vast bij het zoeken naar de cultuur van Kampen, aangezien er zoveel cultuur is wist ik niet zo goed waar te beginnen, dus besloot ik een youtube filmpje te bekijken over een bezoekje naar Kampen, door dit filmpje kon ik wat gerichtere zoekopdrachten invoeren in google en zo ben ik bij onderstaande bron gekomen, een beetje een indirecte sneeuwbal dus!

<https://stad.kampen.nl/nl/de-stad/historie/9445-de-hanze.html>

Deze site is een toeristische site over de stad Kampen, maar zo kon ik wel snel zien welke gebouwen bewaard waren gebleven uit de hanzetijd van de stad en wat het verhaal achter deze gebouwen was. Het gotisch huis en de sigarenfabriek de olifant heb ik bijvoorbeeld via deze site gevonden.

Dat waren denk ik wel de belangrijkste en grootste bronnen die ik gebruikt heb voor dit onderzoek. Soms heb ik nog snel een begrip gegoogled zoals schepenen en de schout bijvoorbeeld, maar dat waren zulke kleine zoekopdrachten dat ik die vergeten ben op te slaan. In ieder geval was dit mijn zoektocht naar bronnen en mijn bronnenlijst.

-----**Kampen**-----
-----**Jet van Geene**-----

(sorry voor het lange verslag)